

Lausuntopyyntö asiassa HE 17/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tieliikennelain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausunto koskien moottorikelkkailureittien monikäyttöä

Tausta

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt 25.8.2020 mennessä lausuntoa asiassa HE 17/2020 vp. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on arvioinut esitystä kuluttajapalveluiden turvallisuuden näkökulmasta.

Tukes valvoo kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) nojalla kuluttajapalveluiden turvallisuutta. Kuluttajaturvallisuuslaki on luonteeltaan yleislaki, joka tulee sovellettavaksi, jos palvelukohtaisessa erityislainsäädännössä ei ole säädetty turvallisuusvaatimuksista. Tukes valvoo muun muassa matkailun ohjelmapalveluiden turvallisuutta palvelun asiakkaiden ja sen vaikutuspiirissä olevien henkilöiden näkökulmista.

Moottorikelkkailureittien monikäyttöön liittyy vaaroja

Aiemman tieliikenneasetuksen (182/1982) 18 §:n 2 mom. kohdassa merkki 426. Moottorikelkkailureitti todetaan: ”Muiden **ajoneuvojen** kuin moottorikelkan kuljettaminen moottorikelkkailureitillä on kielletty”. Lausuntopyynnön alaisen uudistetun tieliikennelain säädösliitteen 729/2018 liitteessä 3.4 Määräysmerkit kohdassa D8 todetaan ”Muulla **moottorikäyttöisellä ajoneuvolla** kuin moottorikelkalla ei saa ajaa moottorikelkkailureitillä.”

Tukes tuo esille vakavan huolen muutoksesta, jonka mukaan moottorikelkkailureiteillä sallitaan liikkuminen moottorikelkkojen lisäksi muillakin ajoneuvoilla kuin moottoriajoneuvoilla. Muutos johtaa tilanteeseen, jossa moottorikelkkailureiteillä sallittaisiin liikkuminen muun muassa eläinajoneuvoilla (esim. koira- tai porovaljakolla) ja polkupyörillä (moottorikelkkailureittien monikäyttö). Tukes katsoo, että tämä lisää huomattavasti tapaturmanvaaraa kaikkien reittien käyttäjien osalta. Monikäyttöön liittyviä vaaroja aiheuttavat esim. olosuhdetekijät, eri liikkumismuotoihin liittyvät tekijät sekä reittien käyttäjiin liittyvät tekijät. Näitä on eritelty tarkemmin seuraavassa.

Olosuhdetekijät

Muutos koskee nimenomaisesti tieliikennelain mukaisia moottorikelkkailureittejä, jotka sijaitsevat tyypillisesti matkailukeskusten läheisyydessä. Kuntien ja Metsähallituksen ylläpitämät moottorikelkkaurat sijaitsevat yleensä vähemmän liikennöidyillä alueilla.

Moottorikelkkailureitit ovat tyypillisesti varsin kapeita ja kaksisuuntaisia, mikä lisää törmäysvaaraa erilaisten kulkuneuvojen välillä. Näkyvyys reiteillä voi olla rajoitettu niiden mutkaisuuden tai sääolosuhteiden vuoksi, joten kohtaamiset voivat tulla yllättäen. Maastopyörän, moottorikelkan tai eläinajoneuvon hallinta pehmeillä ja epätasaisilla reiteillä on haastavaa, ja väistäminen reitin ulkopuolelle on vaikeaa. Reitit ovat usein jo nykykäytölläkin kuoppaisia ja huonokuntoisia, ja monikäytön lisääntyminen lisää niiden kunnossapitotarpeita entisestään. Suosituimmat reitit matkailukeskustelun läheisyydessä ovat lisäksi jo nyt varsin ruuhkaisia, ja ruuhkatilanteet aiheuttavat osaltaan läheltä piti -tilanteita ja törmäyksiä.

Liikkumismuotoihin liittyvät tekijät

Moottorikelkkojen nopeus ja teho ovat huomattavasti suurempia muihin liikkumismuotoihin nähden. Moottorikelkan kuljettajan voi olla vaikea havaita muita reitillä liikkujia melun ja kelkan nopeuden takia tai siksi, että polkupyörä ja valjakoiden valot ovat kelkkoja heikkotehoisemmat. Moottorikelkan pysäyttäminen esim. 40 km/h nopeudesta nopeasti ja turvallisesti voi olla kokeneellekin kuljettajalle vaikeaa. Jarrutusmatka on pitkä erityisesti tilanteissa, joissa moottorikelkan nopeus on suuri tai alusta on liukas tai epätasainen.

Eläinajoneuvon (esim. koira- tai porovaljakon) hallinta on huomattavasti vaikeampaa kuin moottoriajoneuvon hallinta. Eläin voi käyttäytyä arvaamattomasti ja esim. pelästyä vastaantulevaa liikennettä. Valjakolla ajettaessa ei ole mahdollista valita ajolinjaa kaksisuuntaisella reitillä. Valjakon jarruttaminen tai pysäyttäminen on hidasta ja epävarmaa. Monilla moottorikelkkailureiteillä on liian jyrkkiä käännöksiä eläinvaljakoille.

Eläinvaljakoissa sekä ohjaaja että matkustajat ovat huomattavan lähellä maanpintaa. Esim. koiravaljakon matkustajat istuvat noin 30 cm korkeudella maan pinnasta. Porovaljakolla ajettaessa henkilöt ovat hieman korkeammalla, mutta silti lähes maan tasolla. Onnettomuustilanteessa tämä voi johtaa pahimmillaan erittäin vakavaan loukkaantumiseen tai kuolemaan, jos valjakon matkustajat jäävät esim. moottorikelkan alle.

Maastopyöräily on lisääntynyt Lapin matkailukeskuksissa viime vuosina voimakkaasti. Ns. läskipyörät ja sähköavusteiset maastopyörät sekä vuokrauspalvelut ovat laskeneet talvimaastopyöräilyn aloituskynnystä ja tuoneet lajin tavallisten turistien ulottuville. Vastaavasti maastopyöräilylle osoitettujen reittien määrä on kasvanut nopeasti viime vuosina, ja pyöräilyreittejä on avattu myös kansallispuistojen alueelle. Mahdollisuudet lajin harrastamiseen ovat siis varsin hyvät ilman moottorikelkkailureittien monikäyttöäkin.

Käyttäjiin liittyvät tekijät

Matkailukeskusten ympäristössä liikkuu huomattavan paljon ulkomaalaisia turisteja ja muita kokemattomia luontoreittien käyttäjiä. He eivät välttämättä tunne suomalaista liikennekulttuuria, olosuhteita tai eri liikkumismuotojen ominaispiirteitä. Osa reiteillä liikkuvista käyttäjistä voi olla esim. moottorikelkan kuljettajana ensimmäistä kertaa, joten heillä ei ole riittäviä taitoja moottorikelkan hallintaan yllättävissä tilanteissa. Tukesin tietoon tulleissa onnettomuuksissa yksi yleinen onnettomuuden syy on esimerkiksi se, että kelkan kokematon kuljettaja on sekoittanut jarrun ja kaasun keskenään ja menettänyt sen vuoksi kelkan hallinnan.

Moottorikelkkailureiteillä safaripalveluita tarjoava ohjelmapalveluntarjoaja tekee riskinarvion järjestämänsä palvelun turvallisuudesta. Moottorikelkkailureittien monikäyttö johtaa tilanteeseen, jossa reittien käyttötapojen ja olosuhteiden ennakointi vaikeutuu. Safaripalveluiden tarjoajien on aiempaa vaikeampaa varautua ennalta turvallisuusriskeihin ja varmistaa palvelun turvallisuus omien asiakkaidensa tai muiden reitillä liikkuvien kannalta.

Ehdotus: monikäyttö sallittaisiin vain poikkeustapauksissa

Moottorikelkkailureittien monikäyttö, jossa sallitaan samoilla reiteillä voimakastehoisten ja suurinopeuksisten moottorikelkkojen, rajallisesti hallittavien ja suurinopeuksisten eläinajoneuvojen ja polkupyörien liikkuminen samanaikaisesti lisää huomattavasti turvallisuusriskejä.

Tukes vastustaa muutosta sallia moottorikelkkailureittien monikäyttö. Monikäyttö lisää moottorikelkkailureiteillä vaikeasti hallittavia turvallisuusriskejä. Tukes ehdottaa, että jatkossakin moottorikelkkailureiteillä sallittaisiin liikkuminen pääsääntöisesti ainoastaan moottorikelkoilla. Tukes ehdottaa lisäksi, että poikkeusmerkillä voitaisiin sallia esim. moottorikelkkailureitillä siirtyminen reitiltä toiselle myös muilla ajoneuvoilla, kuten eläinvaljakoilla tai maastopyörillä.

Kimmo Peltonen
pääjohtaja
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes

